

Sodno-zdravniška mnenja.

Priobčuje dr. P. Defranceschi.

VII.

Samomor ali umor?

(Nadaljevanje.)

V obnovljenem kazenskem postopanju je stavilo državno pravdnništvo sodnim zdravnikom naslednja vprašanja:

1. V prvem mnenji sta se zdravniška zvedenca izrekla na podlagi dobljenih informacij, da se je M. Z. sama usmrtila ter da ni misliti na umor, kajti za to ni najti nikjer najmanjših podatkov, se posebno ne na sumljivem soprogu rajnke nikakih znakov odpora, recimo: kakšne krvne podplutbe ali kožne odrtine. V obnovljeni preiskavi pa so se nekatere priče izpovedale, da so bili lasje na glavi mrliča zelo razkuštrani. —

Vpraša se sodna zdravnika, ali ostaneta glede na to dejstvo pri svojem prvem mnenju ali pa je predrugačita v toliko, da priznata verjetnost ali vsaj možnost umora? — Dokazalo se je tudi po pričah, da je bila jedna noga bosa ter so čevelj našli na tleh, da sta bili spodnji okončini sključeni, da je bila srajca na prsih krvava, da je dvojje rut ležalo pri mrliču, in da so se nahajali vozli zanjke na sprednji plati vratu.

2. Trditev obdolženega moža rajnke M. Z., da je našel svojo ženo vso sključeno tako visečo, ne da bi noge dosegale tal, je težko verjetna. Saj bi bila morala vendar, če je prosto v zraku visela, vsled mrtvaške odrevenelosti ostati stegnjena tudi potem, ko je mož vrv odrezal. — Kako se da to razlagati, da sta bili spodnji okončini potem sključeni? Koliko časa po smrti navadno odreveni telo, se posebno pa spodnji skončini?

3. Ker ni trditev prvih sodnih zdravnikov glede na oškodbe, opisane pod št. 3 in 6 z ozirom na izkušnje sodne kazenske prakse dovolj jasno utemeljena, naj se poprašata o tem tudi sodna zdravnika na sedežu okrožnega sodišča. Ob enem naj se tema predlože vsi sodni zapiski, da se na njih podlagi izrečeta, je li tu misliti na umor ali samomor? Opozori

naj se zdravnika posebno na to, da je bila najdena M. Z. vsa skuštrana, na jedni nogi bosa, da so se našli krvni sledovi na obleki, na lestvicah, na tleh in na odpovednem pismu.¹⁾ Na posled naj izpovesta, kako si razlagata krvne pege na podrašniku?

Prva sodna zvedenca sta odgovorila na le-ta vprašanja tako-le:

ad 1. Razkuštrani lasje na glavi kmečke ženske niso ne navadni. Najbrže se ni česala, in če se je tudi, saj so se ji lasje lahko skuštrali med delom ali pa radi tega, ker je imela na glavi robec; mogoče je pa tudi, da so se lasje razmršali, ko so mrliča raz prečni tram jemali. Razmršenju las ni pripisovati nikake važnosti z ozirom na to, da se ni našlo po opetovanem najskrbnejšem pregledovanju na črepinji nikacega zaokroženega prostora, »na katerem bi bili lasje izpuljeni«. Ravno tako ni bilo najti na površji nalobja nikacega znaka zunanje poškodbe. — Kakšen pomen naj ima bosa noga, nama ne more biti znano. Da bi pa čevelj tuja roka raz nogo potegnila v sovražnem namenu, je težko misliti, kajti človek, ki namerava svojega bližnjega umoriti, začne to redkokdaj pri nogah. Sicer pa ni najti na bedrih nikake oškodbe, izvzemši opisano pod št. 6.

ad 2. Iz sključenosti spodnjih okončin se da sklepati, da je rajnka v takem položaju umrla; saj je znano, da ostanejo človeški udje še dolgo časa po smrti v istej legi, v kakršni so bili ob času smrti. Krvni sledovi na srajci in na rutah se dajo naravno razlagati z dejstvom, da se pri obešencih izliva iz ust krvava pena in sluz. Ti tekočini sta tekli navzdol in pomazali omenjeni ruti, kateri sta najbrže padli raz telo, ko so mrliča jemali raz prečni tram ali pa, ko se je umirajoča krčevito stegovala. Da so se našli vozli na sprednji plati vratu, se popolnoma ujema z zapisnikom raztelesitve A št. 4., kjer je natančno povedano, da se brazda proti zadnji plati vratu čedalje

¹⁾ Sedanji asistent v bolnici usmil. bratov v Kandiji g. dr. E. Papež je preiskal mikroskopično pege na odpovednem pismu in našel je Teichmannove krvne kristale — neovržen dokaz krvi čez 25 let.

bolj zožuje. Sicer je pa vse jedno, če je vozal na vratu ali na hrbtenici, ali pa med obema. Treba je samo, da se vrv, položena okoli vrata, dovolj močno stisne, in tako ovira dihanje in krvotok. — Mrtvaška odrevenelost se navadno začenja kmalu po smrti na ta način, da se začenjajo upogibnice in nateznice krčiti in sicer časovno in krajevno od glave navzdol proti nogam. Tako si lahko razlagamo skrčenje spodnjih okončin v kolenu. Telo navadno odreveni kakih 6 ur po smrti; le pri hitrej in silovitej smrti mnogo prej. Najzadnje se pokaže v spodnjih okončnicah. — Ker je bila vrv prekratka, ni moglo truplo v zraku prosto viseti. To pa podpira ravno najino mnenje, da se je M. Z. sama obesila. — Tu je opomniti, da se večkrat najdejo obešenci popolnoma sključeni na tleh čepeči; to je najbrže bilo tudi v tem slučaju.

Zdravnika na okrožnem sodišči sta oddala vsak drugačno mnenje. Jeden zvedenec se je pridružil popolnoma mnenju prvih zdravnikov, ne da bi za to navedel kakih novih dokazov, drugi veščak je pa svoje prepričanje utemeljeval na vse strani obširno, zraven pa tudi tako zabavno, da je najskoro doslovno priobčujem. (Sodni zdravniki se lahko učimo iz tega, kakšnih mnenj ne smemo oddajati.)

Krvne pege, ki so se našle nekoliko na telesu obešenke in na njeni obleki, nekoliko na predmetih v obližji nesrečnega mesta, potem črne in višnjeve pege na telesu mrliča, nadalje kožne odrtine, opisane v zunanem ogledu raztelesitve, naposled razkuštrani lasje in bosa leva noga — vse to so krepki dokazi, da se je nesrečna žrtev pred smrtjo borila z morilcem ter stoprav izgubivši v boju svoje moči, bila obešena.

Nesrečni ženski je morilec pred smrtjo gotovo zamašil usta ter jo najbrže s kakim omamilo¹⁾ napravil nezmožno, da bi se še nadalje krepko branila, kar je sicer do neke meje poskušala, saj je imela vse razkuštrane lase. Pa tudi obilna krvavitev iz spolovil, vsled katere je bil podrašnik skozi in skozi okrvaven, je nastopila najbrže le vsled omamila. Znakov, kateri se navadno nahajajo na telesu obešencev, ni bilo v našem slučaju najti mnogo, in še ti so bili kaj slabo razviti.

¹⁾ Narcoticum?

Tu je treba razložiti, kako nastane smrt vsled obešenja: Srce pošilja kri po vretenčni odvodnici¹⁾ proti glavi in v njo, od koder se vrača po vratnih dovodnicah zopet k plučam in od tod zopet nazaj v srce. Če se z zanjko stisnejo vratne krvne žile, zastane kri v možganih in v vseh delih glave. Možgani sedaj otrpnejo: človeka je zadela kap. Obraz sam pa oteče ter postane temno-višnjekast. Zrkla so izbuljena, jezik otekel, temno-višnjekast ter zija iz ustne dupline. Prsti na roki so v pest sklenjeni. Ker so pluća polna zraka, je prsje napeto, prav tako vrat in trebuh.

Kakor že rečeno je bilo najti v našem slučaju prav malo navedenih znakov. Naj tukaj navedem vzroke, kateri me napotijo do mnenja, da je mož sam svojo ženo umoril: Kritičnega dne je hotel obiskati sejm v bližnjem trgu, a ostal je doma, ko je zvedel, da bo istega dne tudi njegova svakinja šla od doma. Zakaj je neki potem doma ostal? Ker je hotel svojo namero izvršiti v nenavzočnosti svoje svakinje! Zakaj je neki pustil svojo bolešno ženo celi dan na polju težka dela opravljati? Najbrže radi tega, ker je hotel, da bi oslabela ter se potem ne mogla braniti! Zakaj ne more navesti nobene priče, katera bi ga videla gredočega v gozd? Saj je vender znano, da so kmečki ljudje po leti, posebno v lepih dnevih, vedno zunaj na polji ali pa v vinogradih. Videti ga ni mogel nikdo, ker se je v tem času s svojo ženo v hramu boril! Zakaj je še s svojo ubogo ženo par dnij pred smrtjo tako izredno lepo in ljubeznivo ravnal, čeprav je dokazano, da je prej sploh ni mogel žive videti? Gotovo radi tega, da bi jo glede svojih namer prevaril! Zakaj ji je dovolil v hramu spati, saj je ni v prejšnjih časih mogel niti o boleznih v postelji trpeti? — Po kritičnem dnevu je šel na vse zgodaj v klet, ker je baje hotel poiskati deske za krsto. Gotovo bi mu jih bil vsak sosed posodil. Gotovo je hotel odstraniti ali uničiti morebitne ostale sledove umora. Zakaj se je neki čutil v hramu tako bojzljivega, da se je komaj vstopivši obrnil ter zapustil s strahom nesrečen prostor? Gotovo radi tega, ker ga je grizel črv vesti! — Mož trdi, da je zagledavši obešeno ženo, takoj vrv prerezal. Zakaj je pustil mrliča na tla pasti?

¹⁾ Wirbelschlagader = Arteria catabralis.

Vsa do sedaj navedena dejstva morajo prepričati vsakogar, da je bila M. Z. zavratno umorjena; najbrže je bila davljena, mogoče tudi s kakim omamilom omamljena ter potem šele obešena. Trditev sodnih zvedencev, da se je M. Z. radi bolezni v možganih sama obesila, je neresnična. Saj je bila umorjenka v celem svojem življenju vedno pametna. Nepravilnosti na možganskih opnah so morale nastati že v mladih letih. To priča njihova trdost in svetlost, kakor tudi neprozornost. Najbrže je otrok v najnežnejših letih prestal kako vnetje možganov. Mogoče pa je tudi, da je bila ob porodu glava s kleščami stisnjena. Ta operacija je navadno brez nasledkov za otroka, kakor nas uči vsakdanja skušnja. Tu naj omenim navade Karaibov, kateri svojim novorojencem dolgo časa po rojstvu glavo stiskajo, dokler ne ostane navzgor špičasta. Tudi te neusmiljene navade narava ne kaznuje, kajti otroci ostanejo zdravi. Pa tudi druge bolezni se lahko razvijejo v čepinji, v opnah, pa tudi v možganih samih, ne da bi imele kake slabe posledice glede na pamet. Tako je bilo menda tudi pri umorjenki. Ta uboga žena je vse svoje življenje delala vsa kmečka dela, a ni nikdar tožila, da jo boli glava. Navedene nepravilnosti možganskih open niso tedaj prav nič motile delovanja njenih možganov.

Glede na razkuštrane lase omenim nastopno: Kritičnega dne je bila umorjenka pri spovedi in pri sv. obhajilu. Navada našega kmečkega ljudstva je, da se k tej slavnosti najčednejše opravi in očedi. Sploh pa bi si naša duhovščina vsako nečednost prepovedala. Krvne pege na različnih predmetih v predhramu razlagajo prvi zdravniki na način, kateri je naravnost smešen. Na umirajočem človeku neha vsaka krvavitev. Krvne pege na omenjenih predmetih so nastale le vsled tega, ker je morilec ubogo žrtev sem ter tja premetaval in suval, in ob tej priliki so se lasje razkuštrali in je tudi čevelj raz nogo padel. Tudi silno krvavitev iz spolovil je povzročil le udarec na trebuh, mogoče je pa tudi nastala vsled razburjenosti in vsled kakega omamila. Le-to je lahko zavžila v vodi. Naše kmečko ljudstvo pozna več takih strupenih rastlin ter jih rabi za zdravljenje, n. pr. zobnik,¹⁾ kozja repica,²⁾ mleček³⁾.

¹⁾ Bilienkraut = Hyosciamus. ²⁾ Alpenveilchen = Cyclamen Europeum. ³⁾ Wolfsmilch = Euphorbia.

Na navedene silovite načine je bila rajnka tako omotena, da so jo morali nesti pred prečni tram, kjer so jo obesili. Tu pa omenim, da je eden mož sam ni mogel dvigniti, ker je bila vender precej težka.

Slednjič vpraša podpisane, zakaj bi se neki bila M. Z. ravno v kleti obesila, saj je zato imela v hiši dovolj prilike; potem pa, zakaj ravno v mesecu majniku, tedaj v najprijetnejšem letnem času? Statistika nam piše, da si samomorilci navadno izberejo čas jednako nočja¹⁾, tedaj meseca marcij ali september ter temne in viharne dneve, tedaj čas, koji prija njihovemu črnemu duševnemu stanju. Znano je pa tudi, da si navadno izberejo slabotne in bolehnne ženske v svrhu samomora vodo, krepke in polnokrvne pa vrv. Zakaj bi neki bila bolehnna M. Z. izbrala ravno vrv? Samomorilci se navadno, predno osodepolno izvrše svoj nesrečni sklep, poslove od svojih prijateljev, sorodnikov in znancev, bodisi ustno, bodisi pismeno, in napravijo tudi navadno svojo oporoko. V našem slučaju ni o tem nič znanega.

Da popolnim številu dokazov, kateri govore za to, da je bila M. Z. umorjena, naj še omenim dejstvo, da ni bila ob času njene smrti polna luna, in da tudi ni ne solnce, ne luna mrknila.

Ker je bilo to mnenje v nasprotji z mnenjem prvih treh zdravnikov, je predlagalo državno pravdnštvo, da se povpraša medicinska fakulteta.

Medicinska fakulteta (poročevalec profesor dr. Schauenstein) je oddala nastopno

mnenje:

Odgovor na vprašanje, se je li kdo sam obesil ali pa bil obešen, je sam na sebi zelo težak, v le-tem slučaju pa vsled posebnih pomankljivosti v preiskavi še težji, da, celo nemožen.

Zelo nedostaten je izvid raztelesitve, kakor tudi krajevni ogled; vrv, na kateri je baje mrlič visel, kakor tudi predmeti v obližji mrliča niso natančno opisani. To pomankljivost v preiskavi je tembolj obžalovati, ker zadeva najvažnejše točke,

¹⁾ Aequinoctium.

katerih ne bode moči tudi s ponovno preiskavo za trdno dognati.

Zdravniški mnenji sta si popolnoma nasprotni. Prvo govori z gotovostjo o samomoru, a drugo izključuje samomor ter trdi s še večjo gotovostjo, da je bila ženska obešena.

V preiskavi ni najti nikakih dokazov, kateri bi pričali z gotovostjo za to in za ono trditev.

V mnenju, katero se izraža za umor, je navedenih toliko sumljivih okolnostij, kakršne nikakor ne spadajo v delokrog sodnega zdravnika. Te naj presoajajo sodniki, oziroma porotniki. Navedeno mnenje smatra samomor neverjetnim, ker se je pripetil v mesecu maju in celo vsled obešenja. »Saj se izvršujejo samomori navadno o enakonočji, ob temnem in viharnem vremenu, in ženske se sploh rajše vtopijo nego obesijo.« Taki dokazi so sami na sebi kaj malo vredni, sploh pa tudi niso resnični, kajti statistika nas uči, da se dogaja ravno v mesecu maju največ samomorov in pa, da je način smrti pri samomorilcih odvisen od raznih okolščin, najmanj pa od spola. Bolezen v možganskih opnah je bila resnično zelo stara; vsled nje se pa vendar nikdar ni opazilo, da bi se rajnki bilo kdaj mešalo.

Do sedaj navedeni dokazi za umor nimajo torej nikake veljave, tehtnejši so pač ti le:

1. Trdi se, da je bila ženska obešena na pol mrtva, ker so bili znaki obešenja na vratu zelo površni.

Glede na to trditev se opozarja na nedvomne slučaje samoobešenja, pri katerih ni najti sploh nikakih znakov, navedenih v tem zdravniškem mnenji. Če so taki znaki površni ali če sploh manjkajo, ne more to dejstvo pričati ne za to, ne za ono možnost.

2. »V predhramu, kjer so baje našli žensko obešeno, je stala, kakor je razvidno iz krajevnega izvida, lestvica nepremaknjena. Če bi se bila ženska sama obesila, bi morala stopiti na to lestvico ter si potem položiti vrv okoli vratu. To je bilo pa nemogoče, ker je bila lestvica preveč oddaljena od vrvi. Pa tudi če bi bilo to mogoče, bi lestvica ne ostala na istem mestu.« —

Na ta izvajanja je odgovor lehak. Uprav ta lestvica govori bolj za samoobešenje, nego za umor. Ker je bil tram, na katerem je bila ovita vrv, tako visoko, da ni mogel človek navadne velikosti vrvi doseči, se je mogla ženska sama le na ta način obesiti, da je stopila na kak predmet, s katerega si je potem lahko položila vrv okoli vratu, in je na to odskočila ter visela potem prosto v zraku. Tu ni bilo treba, da bi se bila lestvica premaknila.

3. Navajajo se tudi zarezne na tramu, na katerem je bila vrv privezana. —

Te zarezne so velike važnosti ter je le obžalovati, da se niso natančno opisale. Celo število ni dognano. Iz njihove razvrstitve, iz jednoličnosti ali različnosti bi se dalo sklepati na način, na kateri je bila ovita vrv okoli trama. Če bi se to natančno vedelo, bi se znabiti dalo dognati, je li zamogla ženska sploh vrv tako oviti ali ne. Pri krajevnem ogledu se je sicer poskusilo, je li možno napraviti na tramu jednako zarezno z vrvjo, na kateri se je dvignilo moža, tehtajočega 70 *kg*. Ta poskus je bil sicer pozitiven, le škoda, da ni bil popoln. Trebalo bi namreč dognati, če provzroči zarezno na tramu vrv, na katero se je obesil predmet, tehtajoč 70 *kg*. Trebalo bi tudi vedeti, kolikokrat je bila vrv ovita okoli trama. Nekatere priče trdijo, da je bila ovita dvakrat, a druge, samo enkrat. Ni jedno, ni drugo ni prav umevno, z ozirom na število zarez na tramu. Sicer se je pa našla tudi na neki palici, nahajajoči se na koncu trama jedna zarezna. Iz tega se pa lahko sklepa, da ni prav gotovo, da je napravila zarezne na tramu ona vrv, na kateri je baje M. Z. visela.

4. Tudi razmršeni lasje se navajajo za dokaz, da je bila ženska umorjena. —

To je popolnoma ničevno. Takisto bosa noga. Ali naj dokažeta ti dve dejstvi, da se je ženska branila?

5. Črne in višnjevkaste pege, katere je opazila ženska, ko je mrliča preoblekla, so bile označene pri raztelesitvi kot mrtvaške pege. Nimajo torej nikake veljave.

Kožne odrtine — maloštevilne — so lahko tudi na mrliču.

6. Najvažnejši v izvidu se nam zde krvni sledovi, ki so bili najdeni na podrašniku in drugi obleki mrliča. Škoda, da se ni dognalo, so li bile take krvne pege tudi na tleh, na lestvicah in na vrvi. Tudi niso preiskali zdravniki naglavne, v klopec zvite rute, ki je bila baje krvava, isto tako ne: peg na zimski suknji, na kateri je ležal mrlič. O pegah na odpo vednem pismu sta se zvedenca izrazila, da niso krvni sledovi, čeprav so podobne po našem mnenju popolnoma naškropljeni krvi!¹⁾

Podrašnik je bil po izreku zvedencev skoz in skoz s krvjo napojen. To dokazuje, da je ženska iz spolovil zelo krvavela. Je li ta krvavitev bila mesečina, je li imela kak drug vzrok, o tem se zvedenca, žal, nista z gotovostjo izrekla. To bi se dalo pa vendar na mrliču konstatovati, je li smrt nastopila med mesečino! —

Do sedaj navedene točke nas tedaj ne morejo prepričati, da bi bil samomor izključen.

Drugo mnenje se na podlagi izvida, po katerem ni bilo najti nikakih poškodb na telesu, pa izraža z gotovostjo za samomor. Mi ne dvomimo, da so zdravniki z najvestnejšo pazljivostjo pregledali vse teló in vsak posamen ustroj, čeprav niso v zapisniku, kakor predpisuje inštrukcija, natančno vsega opisali. Povdarjamo samo to, da se ni našel vzrok krvavitve iz spolovil! Najbržje se niso pokazali zvedencem okrvavljeni predmeti, kajti omenili bi jih bili v tem slučaju gotovo v svojem izvidu in mnenju. Čeprav ni bilo na mrliču najti nikakih znakov odpora, ni moči iz tega izvajati z gotovostjo samomor. Če sodeluje pri napadu več ljudi ali pa če se napadenec omami, se ga lahko umori, ne da bi se zapustilo vidnih sledov. V našem slučaju je bila ženska močna. Umor vsled obešenja bi bil pri njej mogoč le pod ravno omenjenimi pogoji.

Ali ni znabiti možno, da je bila ženska na kak drug način umorjena?

Iz izida je posneti, da sta bili koža in mezdra ob robih brazde s krvjo podpluti; iz tega sta raztelesitelja popolnoma pravilno sklepala, da je morala vrv še za življenja vrat stisniti,

¹⁾ Glej opomnjo na 336. strani „Slov. Pravnika“.

kajti na mrliču ne nastanejo krvne podplutbe. Sploh se pa navadno ne opažajo na vratih obešencev ob vrvnej brazdi krvne podplutbe. To je v našem slučaju redka izjema: kar ni mogoče v sto slučajih z gotovostjo trditi, je mogoče v našem, namreč da je bila vrv položena okoli vratu še živečega telesa.

Je li pa s tem tudi dokazano obešenje?

Tu zapazimo važne pomankljivosti v izvidu, v katerem ni natančno označeno, kje se je nahajala brazda na sprednji plati vratu in tudi ne na straneh vratu? Se je li raztezala proti kotu spodnje čeljusti in na kateri strani vratu? Tudi njena lega na zatilniku ni natančno označena, čeprav je navedeno, da je bila vidna med 2. in 3. vratnim vretencem. Lega vrvne brazde je največje važnosti za rešitev vprašanja, je li smrt nastala vsled obešenja, ali pa vsled zadavljenja. Na podlagi opisa vrvne brazde v izvidu — je popolnoma nemogoče z gotovostjo izključiti zadavljenje, in dokler ni to mogoče, je izrek zvedencev, češ »da bi bilo brezmiselno in neopravičeno trditi, da bi kdo drugi nego zakonski mož svojo ženo obesil,« popolnoma neutemeljen.

Težko je misliti, da bi jeden sam človek mogel koga obesiti proti njegovi volji. V našem slučaju je pa to skoro nemogoče. Ker se način usmrčenja ne da dokazati, potem tudi ni izključena mogočnost — če se sploh misli na umor — da so bila ženski siloma zaprta dihala. Če je, recimo, storilec speči ženski vrgel vrv okoli vratu ter jo hitro zadrnil, potem je bil vsak uspešen odpor nemožen. Na tak način se premaga lahko tudi krepka oseba, ne da bi mogla napadalca niti najmanj raniti. Znabiti je storilec potem košček vrvi na tram obesil ter trdi sedaj, da je vrv prerezal, ko je našel žensko visečo. Ta domnevek bi bilo moči le tedaj smatrati »brezmiselnim in neopravičenim,« če bi se moglo radi lege vrvi izključiti zadavljenje. Dosedanje poizvedbe nas pa o tem ne poučijo natančno ter sega radi tega zdravniško mnenje predaleč, izrazujoče se za samomor ter izključujoče umor.

Na podlagi predloženih poizvedeb ni toréj moči izključiti z gotovostjo ne samomora, ne umora in tudi ni upati, da bi nove poizvedbe glede navedenih pomankljivosti kaj definitivnega dognale, kajti krajevni ogled ni več mogoč in tudi

na mrliču se sedaj ne da več dokazati, je li imela ženska ob smrti mesečino ali pa je izvirala krvavitev iz katerega družega vstroja.

Na podlagi tega mnenja se je preiskava ustavila in čeprav se je skoro vsako leto do 1883. na zahtevo sestre rajнке obnavljala, ni bilo moči obdolžencu dokazati krivde.

Dvie oblasti — stranke.

(Prinos jezikovnom pitanju u Primorju.)

Nazad nekoliko vremena, mislim tekom godine 1898, bio ja došao nalog državnim odvjetništvom u Trstu i Rovinju, da proti slovenskim odnosno hrvatskim optuženikom moraju i ona nastupati u slovenskom odnosno hrvatskom jeziku. Malena i pravedna stvar, ali ipak smatrana kao grom iz vedra neba ne samo u krugovih talijanskih odvjetnika, nego i kod samih dotičnih državnih odvjetničkih.

Nu, reko bi graničar, »Befehl je Befehl«, i mi smo čuli iz ustiju javnih tužitelja u Trstu i Rovinju par rieči u našem jeziku, kad se je sudilo našeg čovjeka. Velim par rieči, jerbo gospoda drž. odvjetnici tumačili su nalog posve restriktivno: nastupali su na razpravah baš ko i prije, obćili su sa sudom i držali svoje rekvizitorije samo u talijanskom jeziku, a tek na koncu su predlagali — ala milosti! hrvatski ili slovenski, neka se optuženik proglašim krivim polag optužnice.

Kad su to vidili talijanski odvjetnici počeli su vikati, a naši državni odvjetnici bogme zaboravili ministarski nalog i postavili stvari u prijašnje stanje. I sada naši ljudi, koji sjede na optuženičkoj klupi, nećuju iz ustiju tužitelja niti konačnog predloga u svojem jeziku, nego se moraju zadovoljiti sa time, da im predsjednik protumači osudu sa suhim: »dobili ste toliko mjeseca« i to je sve. Treba bo znati, da je i ciela konačna razprava biva vodjena te osuda proglašena samo u talijanskom jeziku.

Stvar je vrlo škakljiva i napast je velika da se predju granice pravničkog lista te da se zamahne oštrijom šibom nego